J. SLIS, 17(2): 1-18, Summer 2025

ISSN: 2008-5222
slis.scu.ac.ir

Shahid Chamran University of Ahvaz

Journal of Studies in Library and Information Science
(*JSLIS*)

https://doi.org/10.22055/slis.2025.46251.1953

Research Paper

A study on the relationship between social capital and reading habits of undergraduate students at Shahid Chamran University of Ahvaz

Sara Nildarar [1]*, Mansoor Koohi-Rostami [2] *, Parvin Najafpour Moghadam [3]

1. Ph.D. Student in Information Science and Knowledge, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran
2. Department of Information Science and Knowledge, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran
3. Department of Information Science and Knowledge, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

Article Info.

Received: 2024/11/21 **Accepted**: 2025/12/23

Abstract

Background and Objectives: The purpose of the present study is to examine the relationship between social capital and reading habits among undergraduate students at Shahid Chamran University of Ahvaz, in order to provide a comprehensive perspective on issues related to reading habits and the impact of sociological factors on university students' reading behavior.

Methodology: This research is a survey study of a descriptive-correlational type. The statistical population includes undergraduate students at Shahid Chamran University of Ahvaz during the academic year 2022–2023, totaling 7,495 individuals. To determine the sample size, the Krejcie and Morgan table was used, according to which the sample size was set at 384 individuals. A stratified proportional sampling method was used to select the participants. For data collection, the following instruments were used: 1) Bourdieu's Social Capital Questionnaire, which is scored on a five-point Likert scale, consisting of 19 items and including three subscales: social participation, social trust, and social cohesion. 2) The Reading Habit Questionnaire developed by Abdulkarim and Hassan, which includes components such as types of reading materials, the amount of reading time per day in minutes, sources of reading materials, reading times, reading locations, and purposes of reading, and is measured using a five-point Likert scale ranging from never, rarely, sometimes, often, to very often. To determine the reliability of the questionnaires, Cronbach's alpha coefficient was used, and the reliability of both questionnaires was confirmed at 0.85. For data analysis, SPSS version 25 and the Pearson correlation coefficient test were used. To assess the normality of the data, two well-known statistical tests, Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk, were employed. The significance level for the data was reported to be above 0.05, indicating that the data distribution is normal.

Findings: The findings of the study showed the relationship between social capital and each component of reading habits, according to which: 1) Regarding the types of reading materials, social capital had an influence on the amount of reading non-academic books, popular magazines, academic journals, social networks, and newspapers, but had no effect on the use of textbooks and the internet. 2) Regarding the duration of reading materials, social capital affected the time spent reading academic journals and

Authors retain the copyright and full publishing rights.
Published by Shahid Chamran University of Ahvaz. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

social networks, but did not affect the time spent using textbooks, non-academic books, popular magazines, the internet, or newspapers. 3) Regarding the sources of reading materials, social capital had an impact on the use of libraries and friends, but had no effect on bookstores, the internet, or personal libraries. 4) Regarding the place of reading, social capital had an influence on reading in libraries and at home, but did not affect reading in parks or at the university. 5) And finally, regarding the time of reading, social capital had no influence on any specific reading time.

Discussion: This study examines the relationship between social capital and the reading habits of undergraduate students at Shahid Chamran University of Ahvaz, and as shown, it reveals a significant and meaningful correlation between them. The strong correlation observed indicates that students with higher levels of social capital tend to exhibit stronger reading habits. The implications of this correlation are noteworthy for professors, instructors, and educational institutions. Understanding the reciprocal influence between social capital and reading habits can provide targeted interventions and strategies to create a favorable and supportive academic environment. Educational institutions, by identifying and utilizing social networks, can potentially enhance students' reading behaviors and, consequently, their overall academic success. Furthermore, policymakers should consider social capital as a factor in shaping educational policies. Social capital refers to the collection of resources, connections, and values that individuals share with others. These connections and resources may have a significant impact on individuals' reading habits. Social interactions can influence people and encourage them to read more diverse books and materials. With increased social capital, individuals may gather a variety of resources including books, articles, and information, and have the opportunity to share their interests and knowledge with others. In general, recognizing the impact of social connections on reading can lead to more effective programs aimed at improving reading habits. While this study highlights this correlation, there remains room for further examination in this area. Future research can explore the specific mechanisms through which social capital influences reading habits, leading to more nuanced insights and more tailored interventions. As a result, this study contributes to understanding the relationship between social capital and the reading habits of undergraduate students.

Keywords: Social capital, Reading habit, Sociological factors, Shahid Chamran University of Ahvaz

***Corresponding author:** Email: m.rostami@scu.ac.ir

How to Cite: Nildarar, S., Koohi-Rostami, M., & Najafpour Moghadam, P. (2025). A study on the relationship between social capital and reading habits of undergraduate students at Shahid Chamran University of Ahvaz. *Journal of Studies in Library and Information Science, 17*(2), 1-18.

فصلنامه
مطالعات کتابداری و علم اطلاعات. سال ۱۷، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

مطالعه رابطه سرمایه‌ی اجتماعی با عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز

سارا نیل‌دار [۱]، منصور کوهی رستمی [۲] *، پروین نجف‌پور مقدم [۳]

۱. دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
۲. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
۳. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۰۱ **تاریخ پذیرش:** ۱۴۰۴/۰۲/۱۰

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با عادت خواندن دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز است.

روش‌شناسی: این مطالعه از نوع پیمایشی و توصیفی-همبستگی بوده و جامعه پژوهش شامل ۷۴۹۵ نفر از دانشجویان کارشناسی در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ می‌باشد. با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، نمونه‌ای شامل ۳۸۴ نفر به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای-نسبتی انتخاب شد. ابزارهای گردآوری داده‌ها شامل پرسش‌نامه سرمایه اجتماعی بوردیو و پرسش‌نامه عادت خواندن عبدالکریم و حسن بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵ و استفاده از آزمون همبستگی پیرسون انجام شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که سرمایه اجتماعی با عادت خواندن دانشجویان ارتباط مثبت و معناداری دارد. سرمایه اجتماعی بر برخی ابعاد عادت خواندن از جمله نوع مواد خواندنی، مدت زمان خواندن مجلات تخصصی و شبکه‌های اجتماعی و مکان‌های خواندن مانند کتابخانه و خانه تأثیرگذار بوده است. اما تأثیر معناداری بر مدت زمان خواندن منابعی مانند کتب درسی، کتب غیردرسی و روزنامه‌ها نداشته و همچنین بر زمان خواندن در طول روز تأثیری مشاهده نشد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که تعاملات اجتماعی و کیفیت ارتباطات انسانی می‌توانند محرک مهمی برای ترویج رفتارهای خواندن در میان دانشجویان باشند..

نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش بر اهمیت تقویت سرمایه اجتماعی در دانشگاه‌ها تأکید دارد. ایجاد فرصت‌هایی برای مشارکت در فعالیت‌های گروهی، باشگاه‌های کتابخوانی و تقویت شبکه‌های اجتماعی دانشجویان می‌تواند بهبود عادت خواندن و افزایش موفقیت تحصیلی را به دنبال داشته باشد. همچنین، این تحقیق زمینه‌ساز طراحی مداخلات هدفمند در محیط‌های آموزشی برای توسعه فرهنگ مطالعه و ارتقای کیفیت زندگی تحصیلی دانشجویان است.

کلیدواژه‌ها: *سرمایه اجتماعی، عادت خواندن، عوامل جامعه‌شناختی، دانشگاه شهید چمران اهواز*

***نویسنده مسئول**

ایمیل: m.rostami@scu.ac.ir

استناد به این مقاله: نیل‌دار، سارا، کوهی رستمی، منصور، نجف‌پور مقدم، پروین (۱۴۰۴). مطالعه رابطه سرمایه‌ی اجتماعی با عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز. *مطالعات کتابداری و علم اطلاعات*، *۱۷* (۲)، ۱-۱۸.

Authors retain the copyright and full publishing rights.
Published by Shahid Chamran University of Ahvaz. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

مقدمه و بیان مسئله

با ظهور نوشتن و الفبا، سبک ارتباطی جوامع شکل گرفته و همه بر این باورند که الفبا به منظور تسهیل انتقال اطلاعات است و در واقع نمادهایی است که برای وقوع عمل خواندن باید تفسیر شوند. Bamberger (1990) که خواندن را به‌عنوان یک فرآیند پیچیده متشکل از مراحل مختلف بیان می‌کند، عنوان کرده است که تبدیل نمادها به مفاهیم ذهنی، ترکیب ایده‌ها با واحدهای گسترده تفکر و تفسیر و ارزیابی متن، همه درون فرآیند خواندن یکپارچه می‌شوند. در نتیجه خواندن، فعالیتی ساده اما با ارزش است که به انسان امکان می‌دهد خود را تجدید کرده و محدودیت‌هایش را بررسی کند. خواندن، مبنای به دست آوردن اطلاعات را شکل می‌دهد و همچنین اساس تفکر انتقادی و توانایی ارائه نظر را تشکیل می‌دهد، چرا که برای ارائه نظر نیاز به داشتن اطلاعات و برای داشتن اطلاعات نیاز به خواندن است (Davidovitch & Gerkerova, 2023) و هرچه فرد بیشتر بخواند، توانایی انباشت اطلاعات و توانایی ارائه نظر خود را تقویت می‌نماید. در مجموع، خواندن یک فرآیند چندبعدی و مهم است که تأثیرات گسترده‌ای بر رشد فردی و اجتماعی دارد. این فرآیند به توسعه مهارت‌های زبانی، تفکر انتقادی، خلاقیت و همدلی کمک می‌نماید و به‌عنوان یک فعالیت فرهنگی و تفریحی نیز ارزشمند است (Jabbar & Warraich, 2021 ;Muminovic & Abdallah, 2024). پیوستگی در خواندن می‌تواند تبدیل به بخش منظمی از روال روزانه‌ی فرد شده و احتمال حفظ این عادت در طول زمان را افزایش دهد. همان‌طور که مشخص است اصطلاح "عادت خواندن (Reading Habits)"، متشکل از (خواندن)، به معنای کنش کسی که عمل خواندن را انجام می‌دهد و همچنین (عادت)، که به تکرار یک عمل در نتیجه‌ی ارتباط بین امور متفاوت و مجاورت و همانندی آن‌ها می‌باشد. مانند هر عادت دیگری، عادت خواندن در یک فرد در طول زمان ایجاد می‌شود و به کنشی اشاره دارد که خواندن و ذائقه خواندن را بیان می‌کند و در واقع روشی است که خواننده "چگونه خواندن" خود را سازماندهی می‌نماید (Cunningham & Stanovich, 2001). بر اساس تحقیقات، مهارت خواندن به‌عنوان یک عامل حیاتی در مسیر موفقیت دوره‌های تحصیلی به شمار می‌آید. بدین ترتیب، توسعه عادت خواندن نه‌تنها به تقویت مهارت‌های خوانشی افراد کمک می‌نماید، بلکه در مسیر فراگیری ویژگی‌های شخصی نظیر تدبیر، استقامت و خودکنترلی نیز تأثیرگذار است. علاوه بر این، مشارکت فعال در زندگی اجتماعی، مذهبی، فرهنگی و سیاسی نیازمند دانش و اطلاعات برجسته است که از طریق عادت خواندن قابل دستیابی است. همچنین، توانایی‌های ذهنی افراد از طریق فعالیت خواندن تقویت می‌شود و این توانایی‌ها نقش مهمی در مسائلی از قبیل تفکر انتقادی، حل مسائل و تحلیل عمیق دارند. در نتیجه، عادت خواندن به‌عنوان یک راهبرد مؤثر برای بهبود چندجانبه فردی و شرکت در جوامع مختلف به شمار می‌آید و اهمیت آن در زندگی انسان به سختی قابل انکار است (Thanuskodi, 2011). از دیدگاه Yap (2019)، خواندن باعث توسعه تفکر انتقادی و مهارت‌های حل مسئله در دانشجویان می‌شود و از طریق فرآیندهای خواندن، توانمندی‌های تفکر مانند تخیل، تجزیه و تحلیل، قضاوت و خلاقیت در آنان تقویت می‌یابد. نتایج تحقیقات بسیاری نشان می‌دهند که کمبود مهارت‌های خواندن در ابعاد مختلف، به خصوص در مراحل مختلف تحصیلی، با چالش‌ها و مشکلاتی همراه است. این وضعیت نشانگر اهمیت بیشتر ایجاد آگاهی و توانمندی در دانشجویان در زمینه مهارت‌های خواندن است. چرا که خواندن به‌عنوان یک ابزار اساسی در فرآیند تربیت و تقویت ویژگی‌ها و ذهنیت افراد تلقی می‌شود، لذا ایجاد عادت خواندن در جامعه دانشجویان و بهبود شخصیت و روشنفکری آن‌ها به‌عنوان یک مسئله حیاتی مطرح می‌شود.

کنش خواندن نه‌تنها یک فعالیت انفرادی است، بلکه جزئی از تعاملات اجتماعی ماست. این رفتار نهادینه‌شده حاصل زندگی اجتماعی است و برای درک و فهم بهتر آن، نیازمند یک دید جامعه‌شناختی هستیم (Gilak et al., 2016). در این سیاق، دید جامعه‌شناختی به‌عنوان یک لنز تحلیلی مؤثر در درک ابعاد اجتماعی خواندن مطرح می‌شود. این دیدگاه کمک می‌کند تا خواندن را به‌عنوان یک عمل اجتماعی در چارچوب فرهنگ و جوامع مختلف مطالعه و تفسیر کنیم. از این منظر، خواندن نه‌تنها

یک مهارت فردی است، بلکه وسیله‌ای برای ایجاد ارتباطات فرهنگی و تبادل نظرها در ارتباط با دیگران در جوامع است. در دهه ۱۹۹۰، تغییراتی در دیدگاه تحقیقات در حوزه خواندن به وجود آمد و سوالاتی به میان آمد که موضوعاتی نظیر اینکه چه افرادی مطالعه می‌کنند، چگونه مطالعه می‌کنند و چگونه فعالیت خواندن با دیگر جنبه‌های زندگی‌شان ارتباط دارد، مورد توجه قرار گرفت. این تغییر در رویکرد، با تأکید بر جنبه‌های اجتماعی خواندن، موجب شکل‌گیری جامعه‌شناسی خواندن شد. جامعه‌شناسی خواندن نه‌تنها خواندن را به‌عنوان یک فعل فردی مورد مطالعه قرار می‌دهد، بلکه آن را به‌عنوان یک کنش اجتماعی در دستور کار قرار می‌دهد (Kyaw & Khaing, 2021). در واقع هنگامی که افراد در جوامعی با سرمایه اجتماعی بالا زندگی می‌کنند، بیشتر به فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی مانند خواندن تشویق می‌شوند. ارتباطات و تعاملات مثبت با دیگران، به اشتراک گذاری کتاب‌ها و منابع خواندنی و بحث‌های گروهی درباره موضوعات مختلف، می‌تواند علاقه و انگیزه افراد به خواندن را افزایش دهد. به‌طورکلی، سرمایه اجتماعی قوی می‌تواند محیطی حمایت‌گر و مشوق برای توسعه عادت خواندن فراهم کند (Celik, 2020 ;Thumala Olave, 2022). به‌طورکلی سرمایه اجتماعی به شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد میان افراد و جوامع اشاره دارد که همکاری و هماهنگی برای منافع مشترک را تسهیل می‌نماید و درنتیجه سرمایه اجتماعی می‌تواند تأثیر مثبتی بر عادت خواندن داشته باشد. به عبارت دیگر، خواندن نه‌تنها به‌عنوان یک عمل فردی مطرح نمی‌شود، بلکه به‌عنوان یک فرآیند اجتماعی که تحت تأثیر شرایط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی قرار دارد، درنظر گرفته می‌شود. این تغییر در دیدگاه به جامعه‌شناسی خواندن امکان می‌دهد تا به سوالاتی از جمله، چگونه خواندن از بر ابعاد اجتماعی تأثیر می‌گذارد؟ و چگونه متغیرهای اجتماعی بر فعالیت خواندن افراد تأثیر می‌گذارد؟ پاسخ دهد (Kyaw & Khaing, 2021). دیدگاه جامعه‌شناسی خواندن بر این اصل تأکید دارد که عواملی مانند تحصیلات، پیش‌زمینه ذهنی، موقعیت اجتماعی و سطح طبقاتی خواننده تأثیرگذار هستند و در نوع خواندن او نقش دارند. در نتیجه، جامعه‌شناسی خواندن سعی دارد به بهترین شکل ممکن به مباحث مربوط به ارتباطات بین خواننده و متن پاسخ دهد (Osareh et al., 2016).

یکی از مهمترین عوامل جامعه‌شناختی تاثیرگذار بر عادت خواندن، سرمایه‌ی اجتماعی است. در علوم شناختی، آموزش، انسان‌شناسی و سایر رشته‌ها، دانشمندان از کار روان‌شناس روسی، لِف ویگوتسکی، استفاده کرده‌اند که ادعا کرد: "جامعه قبل از هر چیز باید به‌عنوان عامل تعیین‌کننده در رفتار انسان مدنظر قرار گیرد". سرمایه اجتماعی شامل ویژگی‌هایی مانند مشارکت شهروندی، اصول تعارض متقابل، اعتماد و فرآیندهای اجتماعی است که اصولی را برقرار کرده و همکاری را برای بهره مشترک تسهیل می‌نماید (Kawachi et al., 1997 ;WHO, 1998). در دهه ۱۹۹۰، تعدادی از مطالعات به رابطه بین سرمایه اجتماعی و آموزش پرداختند. نتایج گزارش‌ها نشان دادند که سرمایه اجتماعی نقش مهمی در ترویج موفقیت تحصیلی (Plagens, 2011 ;Sun, 1998 ;McNeal, 1999 ;Valenzuela& Dornbusch, 1994) و افزایش آرمان‌های تحصیلی کودکان و جوانان (Pribesh & Downey, 1999; Muller & Ellison, 2001) دارد و اختلاف در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان به اختلاف در سطوح سرمایه اجتماعی تولید شده توسط شبکه‌های اجتماعی خانواده آن‌ها نسبت داده شد. مطالعات اولیه نشان می‌دهند که سرمایه اجتماعی تأثیر مثبتی بر موفقیت تحصیلی، رفتار دانشجویان و افزایش نرخ فارغ‌التحصیلی (Israel et al., 2001)، ثبت‌نام بیشتر در دانشگاه (Yan, 1999)، دستیابی بالاتر در آزمون‌ها (Sun, 1999) و مشارکت بیشتر در سازمان‌ها و اجتماعات دانشگاهی (Sun, 1998) دارد. اعتماد به دانشگاه، محله و جامعه به‌عنوان یک عنصر بسیار مهم از سرمایه اجتماعی محسوب می‌شود. عدم وجود سرمایه اجتماعی مانند عدم اعتماد می‌تواند دامنه‌های منفی جدی برای دانشجویان داشته باشد. انواع سرمایه اجتماعی، معانی و ارزش‌های مرتبط با آن‌ها وابسته به فرهنگ هستند و ممکن است در محیط‌ها و فرهنگ‌های اجتماعی مختلف، نتایج مختلفی داشته باشند. ارزش سرمایه اجتماعی اغلب در کیفیت زندگی دانشجویان و تجربه آنان از محیط تحصیلی جاسازی شده است که به‌طور غیرمستقیم منجر به یادگیری بهتر و نتایج آموزشی باکیفیت می‌شود. منطقی است

که یک دانشجو که از حمایت اجتماعی قوی از خانواده، دوستان و محله بهره‌مند است، رابطه اجتماعی خوبی با گروه‌های مختلف دارد، امنیت و اعتماد به محیط اجتماعی را ادراک می‌کند و در نهایت زندگی تحصیلی بهتر و خوشایندتری خواهد داشت (Oranye et al., 2017). از طرفی با وجود اثرات مثبت سرمایه‌ی اجتماعی بر ابعاد مختلف تحصیل دانشجویان، از آنجایی که کنش خواندن نیز جزئی از تعاملات اجتماعی انسان است، خواندن نه‌تنها فرد را با دانش غنی می‌کند و به انتقال تجربه‌های دیگران کمک می‌نماید، بلکه فرآیند توسعه و اجتماعی‌شدن فرد را نیز تضمین می‌کند و به رشد فکری، حرفه‌ای و معنوی فرد کمک می‌نماید. به علاوه، خواندن می‌تواند همدلی و درک فرهنگ و تجربیات دیگران را که در یک جامعه گوناگون اهمیت دارد، تقویت کند. Quadri & Abomoge (2013) خواندن را کلید یک تجربه‌ی غنی می‌نامند که افراد را در زمان و مکان‌های دور بهم متصل می‌کند. با وجود خواندن منظم و سیستماتیک، ذهن خواننده را فعال، احساسات را پالایش، خلاقیت را توسعه، سلیقه‌ها را ارتقاء و چشم‌اندازهای زندگی را باز می‌نماید، از این‌رو فرد را برای مشارکت مؤثر در زندگی اجتماعی، مذهبی، فرهنگی و سیاسی آماده می‌کند. عادت به خواندن و به دنبال آن آگاهی از درک اطلاعات، روانشناسی و فرهنگ خواننده تحت تأثیر جامعه، خانواده و روندهای اجتماعی مهم شکل می‌گیرد.

بنابراین پژوهش حاضر، بر آن است که به بررسی رابطه‌ی سرمایه اجتماعی که از مهمترین عوامل جامعه‌شناختی است بر عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز بپردازد. انتظار می‌رود که نتایج این پژوهش به توسعه دانش نظری در مورد عادت خواندن و عوامل مؤثر بر آن منتهی گردد و تصویر کامل‌تری از عادت خواندن دانشجویان دانشگاه ارائه دهد. همچنین به تقویت سرمایه اجتماعی به‌عنوان یک دیدگاه مهم برای درک کیفیت زندگی تحصیلی دانشجویان در کشورهای در حال توسعه کمک می‌نماید که نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی یک پدیده بسیار پیچیده است که اثرات آن تحت تأثیر عوامل مختلف است و به‌طور خاص، به دنبال نتیجه‌گیری در مورد تأثیر سرمایه اجتماعی بر جنبه‌های اندازه‌گیری شده خواندن دانشجویان است. بنابراین پژوهش حاضر در پی آزمون فرضیه‌ی زیر است:

بین سرمایه اجتماعی و عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق به‌عنوان یک مطالعه پیمایشی از نوع توصیفی-همبستگی طراحی شده است. جامعه‌ی پژوهش، دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز در مقطع کارشناسی و سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ و تعداد آن‌ها ۷۴۹۵ نفر می‌باشد (تقویم آماری دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۴۰۱). با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، حجم نمونه برابر با ۳۸۴ نفر برآورد شده است. برای انتخاب آزمودنی‌ها از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای-نسبتی استفاده شده است. این روش امکان انتخاب نمونه‌ها به نسبت جمعیت مختلف را فراهم می‌کند و تضمین می‌نماید که نمونه مطالعاتی همگن و نمایانگر جامعه‌ی کلی باشند. جهت جمع‌آوری داده‌های پژوهش، از پرسش‌نامه‌های سرمایه‌ی اجتماعی بوردیو و همچنین پرسش‌نامه‌ی عادت به خواندن استفاده شده است. از نظر Bamberger (1990)، Putnam (2000) و Coleman (1988)، سرمایه‌ی اجتماعی شامل روابط متقابل، وجود هنجارهای مشترک، اعتماد و مشارکت در سطح گروه اجتماعی است. در این پژوهش، روش نمره‌گذاری سرمایه‌ی اجتماعی از یک مقیاس پنج درجه‌ای از نوع طیف لیکرت استفاده شده است. این پرسش‌نامه شامل ۱۹ گویه است و از سه خرده مقیاس مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی تشکیل شده‌است. در نتیجه متغیر سرمایه اجتماعی براساس پرسش‌نامه بوردیو، شامل سه خرده‌مقیاس (مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی)، با طیف لیکرت پنج درجه‌ای (کاملاً مخالف=۱ تا کاملاً موافق=۵) نمره‌گذاری شده است. این متغیر نیز به‌عنوان متغیر کمی فاصله‌ای در تحلیل‌ها تعریف شده است.

در پژوهش Osareh et al. (2016) ضرایب پایایی این پرسش‌نامه با استفاده از روش‌های آلفای کرونباخ، تنصیف و گاتمن

محاسبه شده است. ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸، ضریب تنصیف ۰/۸۷ و ضریب گاتمن ۰/۹۱ برآورد شده است که بالا بودن این ضرایب حاکی از پایایی مطلوب پرسش‌نامه می‌باشد. همچنین ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش حاضر نیز برابر با ۰/۸۵ درصد به‌دست آمده است.

در پژوهش حاضر، از پرسش‌نامه عادت خواندنی که توسط Abdul Karim & Hassan (2007) طراحی و اعتباریابی شده است، استفاده شده است. این پرسش‌نامه شامل شش بُعد است؛ انواع مواد خواندنی، تعیین مقدار زمان خواندن برحسب دقیقه در روز، مجراهای مواد خواندنی، زمان‌های خواندن، مکان‌های خواندن و هدف از خواندن. طیف پنج گزینه‌ای لیکرت برای ارزیابی پاسخ‌ها به شکل هرگز، به‌ندرت، گاهی اوقات، اغلب و بیشتر اوقات مورد استفاده قرار گرفته است. در نتیجه متغیر عادت به خواندن براساس پرسش‌نامه Abdul Karim & Hassan (2007)، شامل شش بُعد است که پاسخ‌ها در طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای (هرگز = ۱ تا بیشتر اوقات = ۵) نمره‌گذاری شده‌اند. بنابراین متغیر عادت به خواندن به‌عنوان متغیر کمی فاصله‌ای در تحلیل‌ها مورد استفاده قرار گرفته است.

در مطالعه انجام‌شده توسط Mohammadi Bahmani (2014)، برای تأیید روایی پرسش‌نامه، نظرات استاد راهنما و چندین تن از اساتید و متخصصان مورد بهره‌برداری قرار گرفته است. این نظرات در مورد مربوط بودن، واضح بودن و قابل فهم بودن سؤالات و همچنین ارزیابی میزان مطابقت سؤالات با اهداف تحقیق درنظر گرفته شده‌اند. پایایی این پرسش‌نامه نیز در تحقیق Mohammadi Bahmani (2014) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به مقدار ۰/۹۶ اندازه‌گیری شده است. از آلفای کرونباخ به‌عنوان روشی برای ارزیابی پایایی پرسش‌نامه‌ها در این پژوهش استفاده شده است و نتایج آن در جدول ۱ گزارش شده‌اند.

جدول ۱. پایایی ابزارهای پژوهش

Table 1. Reliability of research tools

پرسش‌نامه Questionnaire	ضریب آلفای کرونباخ Cronbach's alpha coefficients
پرسش‌نامه سرمایه اجتماعی Social capital questionnaire	0.85
پرسش‌نامه عادت خواندن Reading habit questionnaire	0.85

همچنین به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS به دلیل قابلیت‌های پیشرفته در تحلیل داده‌های آماری و آزمون پیرسون به‌عنوان یک روش مناسب برای بررسی روابط بین متغیرهای کمی انتخاب شده است. این آزمون امکان بررسی روابط خطی بین متغیرهای فاصله‌ای را فراهم می‌کند. همچنین بررسی نرمالیتی داده‌ها برای انتخاب آزمون آماری مناسب ضروری است. در صورتی که توزیع داده‌ها نرمال باشد، می‌توان از آزمون‌های پارامتریک مانند ضریب همبستگی پیرسون استفاده کرد. در پژوهش حاضر به منظور بررسی نرمالیتی داده‌ها از دو آزمون آماری متداول، یعنی آزمون کولموگروف-اسمیرنف و آزمون شاپیرو-ویلک، بهره گرفته شده است. همانطور که در جدول ۲ قابل مشاهده است، سطح معنی‌داری داده‌ها بالاتر از ۰/۰۵ بوده است درنتیجه توزیع داده‌ها به صورت نرمال است. از این‌رو، از ضریب همبستگی پیرسون به‌عنوان آزمون پارامتریک برای بررسی روابط بین متغیرهای کمی استفاده شده است. با توجه به ماهیت فاصله‌ای متغیرها و نرمال بودن داده‌ها، استفاده از این آزمون مناسب و معتبر است. نتایج این آزمون‌ها در جدول ۲ گزارش شده‌اند.

جدول ۲. بررسی نرمالیتی داده‌های پژوهش

Table 2. Checking the normality of research data

آزمون نرمالیتی Normality test	کولموگروف اسمیرنف Kolmogorov Smirnov		شاپیرو ویلک Shapiro Wilk	
	سطح معنی‌داری(Sig) Significant level	آمار Statistics	سطح معنی‌داری(Sig) Significant level	آمار Statistics
سرمایه اجتماعی Social capital	0.07	0.067	0.08	0.988
عادت خواندن Reading habits	0.09	0.059	0.06	0.969

یافته‌های پژوهش

سرمایه اجتماعی و انواع مواد خواندنی

با توجه به نتایج به‌دست آمده از آزمون همبستگی پیرسون در جدول ۳ مشخص است که میان میزان سرمایه‌ی اجتماعی با مواد خواندنی شامل کتب غیردرسی، مجله عامه‌پسند، مجله تخصصی، شبکه‌های اجتماعی و روزنامه رابطه‌ی معنی داری وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج به‌دست آمده، میان کتب درسی و اینترنت با سرمایه‌ی اجتماعی همبستگی وجود ندارد. در نتیجه می‌توان گفت سرمایه‌ی اجتماعی بر میزان خواندن کتب غیردرسی، مجله عامه پسند، مجله تخصصی، شبکه‌های اجتماعی و روزنامه تأثیر دارد، اما بر میزان استفاده از کتب درسی و اینترنت تأثیرگذار نبوده است.

جدول ۳. شاخص استنباطی رابطه سرمایه اجتماعی و انواع مواد خواندنی

Table 3. The inferential index of the relationship between social capital and types of reading materials

انواع مواد خواندنی All kinds of reading materials	سرمایه اجتماعی Social capital	
	همبستگی پیرسون Pearson correlation	سطح معنی‌داری(Sig) Significant level
کتب درسی textbooks	0.023	0.654
کتب غیردرسی Non-textbooks	0.104	0.042
مجله عامه‌پسند Popular magazine	-0.116	0.022
مجله تخصصی Specialized magazine	0.175	0.001
شبکه‌های اجتماعی Social networks	0.131	0.010
اینترنت Internet	0.077	0.134
روزنامه Newspaper	-0.104	0.042

یافته‌ها نشان می‌دهند که سرمایه اجتماعی تأثیر مثبتی بر استفاده از کتب غیردرسی، مجلات تخصصی و شبکه‌های اجتماعی دارد. این امر می‌تواند ناشی از این باشد که سرمایه اجتماعی، افراد را به تعاملات اجتماعی و تبادل اطلاعات تشویق می‌کند، که معمولاً با منابع غیردرسی و رسانه‌های جمعی مرتبط هستند. در مقابل، عدم ارتباط معنادار میان سرمایه اجتماعی و کتب درسی و اینترنت ممکن است به این دلیل باشد که استفاده از این منابع عمدتاً به نیازهای تحصیلی و فردی مرتبط است و کمتر

تحت تأثیر تعاملات اجتماعی قرار می‌گیرد. همچنین همبستگی منفی میان سرمایه اجتماعی و برخی منابع مانند مجلات عامه‌پسند و روزنامه‌ها ممکن است نشان‌دهنده این باشد که افراد با سرمایه اجتماعی بالا به منابع اطلاعاتی تخصصی‌تر و هدفمندتر تمایل دارند. این یافته‌ها با پژوهش‌های پیشین همسو است. به‌عنوان مثال، پژوهش Sanatgar (2016) تأثیر مثبت سرمایه اجتماعی بر مصرف منابع غیردرسی را تأیید می‌کند و پژوهش Hamdiah & Yusoff (2021) نیز بر نقش تعاملات اجتماعی در استفاده بیشتر از شبکه‌های اجتماعی و مجلات تأکید دارد. این نتایج نشان می‌دهند که تقویت سرمایه اجتماعی می‌تواند عادت‌های خواندن غیردرسی را توسعه داده و دسترسی به منابع متنوع مطالعاتی را تسهیل کند.

سرمایه اجتماعی و زمان خواندن برحسب دقیقه در روز

با توجه به نتایج به‌دست آمده از آزمون همبستگی پیرسون در جدول ۴، مشخص است که میان میزان سرمایه‌ی اجتماعی با مدت زمان مواد خواندنی شامل مجله تخصصی، شبکه‌های اجتماعی رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج، میان مدت زمان کتب درسی، کتب غیردرسی، مجله عامه پسند، اینترنت، روزنامه و سرمایه‌ی اجتماعی همبستگی وجود ندارد. در نتیجه می‌توان گفت سرمایه‌ی اجتماعی بر مدت زمان خواندن مجله تخصصی، شبکه‌های اجتماعی تأثیر دارد، اما بر مدت زمان استفاده از کتب درسی، کتب غیردرسی، مجله عامه‌پسند، اینترنت، روزنامه تاثیرگذار نبوده است.

جدول ٤. شاخص استنباطی رابطه سرمایه اجتماعی و مدت زمان خواندن

Table 4. The inferential index of the relationship between social capital and reading time

مدت زمان خواندن Reading time	سرمایه اجتماعی Social capital	
	همبستگی پیرسون Pearson correlation	سطح معنی‌داری(Sig) Significant level
زمان کتب درسی The time of textbooks	0.074	0.150
زمان کتب غیردرسی The time of Non-textbooks	0.069	0.180
زمان مجله عامه‌پسند The time of popular magazine	0.095	0.064
زمان مجله تخصصی The time of Specialized magazine	0.123	0.016
زمان شبکه‌های اجتماعی The time of social networks	0.201	0.001
زمان اینترنت The time of internet	0.026	0.608
زمان روزنامه The time of newspaper	-0.044	0.385

یافته‌ها نشان می‌دهند که سرمایه اجتماعی تأثیر مثبتی بر مدت زمان صرف شده برای خواندن مجلات تخصصی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی دارد. این موضوع بیانگر این است که افرادی با سرمایه اجتماعی بالاتر تمایل بیشتری به خواندن محتوای تخصصی و استفاده از بسترهای اجتماعی برای تبادل اطلاعات دارند. این نتایج با پژوهش Navah et al. (2016) و Sanatgar (2016) همخوانی دارد که نشان دادند تعاملات اجتماعی و شبکه‌های حمایتی می‌توانند دسترسی به منابع تخصصی‌تر را افزایش دهند و افراد را به صرف زمان بیشتری برای خواندن در این حوزه‌ها تشویق کنند. در مقابل، عدم وجود رابطه معنادار میان سرمایه اجتماعی و مدت زمان صرف شده برای کتب درسی، کتب

غیردرسی، مجلات عامه‌پسند، اینترنت و روزنامه‌ها نشان می‌دهد که این منابع بیشتر تحت تأثیر عوامل فردی نظیر اهداف تحصیلی یا عادات خواندن قرار دارند. Hamdiah & Yusoff (2021) نیز به این نتیجه اشاره کرده‌اند که انتخاب و مدت زمان استفاده از منابعی مانند کتب درسی بیشتر به نیازهای تحصیلی وابسته است تا تعاملات اجتماعی. علاوه بر این، همبستگی منفی میان سرمایه اجتماعی و مدت زمان خواندن روزنامه‌ها می‌تواند ناشی از تغییر الگوی مصرف اطلاعات باشد. پژوهش Celik (2020) نیز نشان داده است که افراد با سرمایه اجتماعی بالا تمایل بیشتری به استفاده از منابع دیجیتال و محتوای آنلاین دارند و از منابع سنتی مانند روزنامه‌ها کمتر استفاده می‌کنند.

این نتایج تأکید می‌کنند که تقویت سرمایه اجتماعی می‌تواند به افزایش استفاده از منابع تخصصی‌تر و مرتبط‌تر با نیازهای علمی و حرفه‌ای کمک کند. طراحی برنامه‌هایی برای ارتقای تعاملات اجتماعی مرتبط با خواندن، مانند گروه‌های کتابخوانی یا شبکه‌های تعاملی، می‌تواند به بهبود عادات خواندن و صرف زمان مؤثرتر در استفاده از منابع مطالعاتی کمک کند.

سرمایه اجتماعی و مجراهای مواد خواندنی

با توجه به نتایج به‌دست آمده از آزمون همبستگی پیرسون در جدول ۵، مشخص است که میان میزان سرمایه‌ی اجتماعی با مجراهای مواد خواندنی شامل کتابخانه و دوستان رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج، میان مجراهای کتابفروشی، اینترنت و کتابخانه شخصی با سرمایه‌ی اجتماعی همبستگی وجود ندارد. در نتیجه می‌توان گفت سرمایه‌ی اجتماعی بر کتابخانه و دوستان تأثیر داشته است، اما بر کتاب‌فروشی، اینترنت و کتابخانه شخصی تأثیرگذار نبوده است.

جدول ۵. شاخص استنباطی رابطه سرمایه اجتماعی و مجراهای مواد خواندنی

Table 5. The inferential index of the relationship between social capital and channels of reading materials

مجراهای مواد خواندنی Channels of reading material	سرمایه اجتماعی Social capital	
	همبستگی پیرسون Pearson correlation	سطح معنی‌داری (Sig) Significant level
کتابخانه Library	0.122	0.017
کتابفروشی Bookstore	0.041	0.420
دوستان Friends	0.178	0.001
اینترنت Internet	0.080	0.118
کتابخانه شخصی Personal library	0.023	0.514

یافته‌ها نشان می‌دهند که سرمایه اجتماعی تأثیر مثبتی بر استفاده از کتابخانه و تعامل با دوستان به‌عنوان مجراهای اصلی دسترسی به مواد خواندنی دارد. این امر احتمالاً به دلیل ماهیت اجتماعی این دو مجرا است که ارتباطات و تعاملات انسانی را تسهیل می‌کنند. افرادی که از سرمایه اجتماعی بیشتری برخوردارند، معمولاً در شبکه‌های اجتماعی فعال‌تر هستند و از محیط‌هایی نظیر کتابخانه به‌عنوان فضایی برای تبادل دانش و همکاری استفاده می‌کنند. همچنین ارتباط معنادار با دوستان نشان‌دهنده نقش مهم تعاملات غیررسمی در تبادل و توصیه منابع خواندنی است.

این نتایج با پژوهش‌های پیشین نیز همخوانی دارد. به عنوان مثال، Sanatgar (2016) نشان داده است که تعاملات اجتماعی، افراد را به استفاده از محیط‌های عمومی مانند کتابخانه‌ها ترغیب می‌نماید. همچنین Navah et al. (2016) تأکید کرده‌اند که روابط دوستانه

می‌تواند منبعی برای توصیه و به اشتراک‌گذاری منابع خواندنی باشد. در مقابل، عدم وجود رابطه معنادار میان سرمایه اجتماعی و مجراهایی مانند کتابفروشی، اینترنت و کتابخانه شخصی نشان می‌دهد که این مجراها بیشتر به ترجیحات فردی یا امکانات مالی کاربران مرتبط هستند و کمتر تحت تأثیر تعاملات اجتماعی قرار می‌گیرند. این یافته با پژوهش Hamdiah & Yusoff (2021) نیز همسو است که اشاره کرده‌اند این مجراها بیشتر به عوامل فردی وابسته‌اند تا به شبکه‌های اجتماعی.

به‌طورکلی، نتایج نشان می‌دهند که سرمایه اجتماعی می‌تواند ابزار مؤثری برای تشویق استفاده از مجراهایی باشد که تعاملات اجتماعی را تقویت می‌کنند، مانند کتابخانه‌ها و گروه‌های دوستانه. برنامه‌ریزی برای تقویت شبکه‌های اجتماعی دانشجویان و ایجاد امکانات مشارکتی در محیط‌های مطالعه، مانند کتابخانه‌های مشارکتی یا گروه‌های کتابخوانی، می‌تواند دسترسی به منابع خواندنی و انگیزه خواندن را افزایش دهد.

سرمایه اجتماعی و زمان‌های خواندن

با توجه به نتایج به‌دست آمده از آزمون همبستگی پیرسون در جدول ۶، مشخص است که میان میزان سرمایه‌ی اجتماعی با زمان خواندن همبستگی وجود ندارد. در نتیجه می‌توان گفت سرمایه‌ی اجتماعی بر هیچ زمان خواندنی تأثیرگذار نبوده است.

جدول ٦. شاخص استنباطی رابطه سرمایه اجتماعی و زمان خواندن

Table 6. The inferential index of the relationship between social capital and reading time

زمان خواندن time to read	سرمایه اجتماعی Social capital	
	همبستگی پیرسون Pearson correlation	سطح معنی‌داری (Sig) Significant level
صبح Morning	0.094	0.067
ظهر Noon	-0.014	0.791
عصر Evening	0.028	0.588
شب the night	0.035	0.489
نیمه شب midnight	0.087	0.088
هر زمان any time	-0.065	0.206

یافته‌ها نشان می‌دهند که سرمایه اجتماعی بر زمان‌های مختلف خواندن تأثیر معناداری ندارد. این نتایج نشان می‌دهند که تصمیم‌گیری درباره زمان خواندن ممکن است بیشتر تحت تأثیر عوامل فردی، مانند برنامه‌های روزانه، تعهدات شخصی یا عادات فردی قرار داشته باشد و کمتر به تعاملات اجتماعی یا شبکه‌های اجتماعی وابسته باشد. عدم وجود همبستگی معنادار در تمامی بازه‌های زمانی (صبح، ظهر، عصر، شب، نیمه‌شب و هر زمان) نشان‌دهنده این است که سرمایه اجتماعی به‌عنوان عاملی جامعه‌شناختی، نقشی در تعیین زمان‌های خواندن ایفا نمی‌کند. این نتایج با پژوهش‌های پیشین مانند Hamdiah & Yusoff (2021) و Navah et al. (2016) همسو است که تأکید دارند عوامل فردی مانند ترجیحات شخصی یا میزان دسترسی به منابع در زمان‌های مختلف، تعیین‌کننده اصلی زمان خواندن هستند.

به‌طور خلاصه، اگرچه سرمایه اجتماعی نقشی در تعیین زمان‌های خواندن ندارد، تقویت آن می‌تواند از طریق ایجاد

دسترسی بهتر به منابع خواندنی و تقویت تعاملات اجتماعی، کیفیت و محتوای خواندن را بهبود بخشد.

سرمایه اجتماعی و مکان خواندن

با توجه به نتایج به‌دست آمده از آزمون همبستگی پیرسون در جدول ۷، مشخص است که میان میزان سرمایه‌ی اجتماعی با مکان خواندن کتابخانه و خانه رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج، میان پارک و دانشگاه با سرمایه‌ی اجتماعی همبستگی وجود ندارد. درنتیجه می‌توان گفت سرمایه‌ی اجتماعی بر کتابخانه و خانه تأثیر داشته است، اما بر پارک و دانشگاه تاثیرگذار نبوده است.

جدول ۷. شاخص استنباطی رابطه سرمایه اجتماعی و مکان خواندن

Table 7. The inferential index of the relationship between social capital and reading place

مکان خواندن Reading place	سرمایه اجتماعی Social capital	
	همبستگی پیرسون Pearson correlation	سطح معنی‌داری (Sig) Significant level
کتابخانه Library	0.103	0.043
خانه Home	0.142	0.005
پارک Park	0.008	0.877
دانشگاه University	0.055	0.282

یافته‌ها نشان می‌دهند که سرمایه اجتماعی بر مکان‌های خواندن مانند کتابخانه و خانه تأثیر معناداری دارد، اما بر مکان‌هایی مانند پارک و دانشگاه تأثیری ندارد. رابطه معنادار میان سرمایه اجتماعی و خواندن در کتابخانه می‌تواند ناشی از ماهیت اجتماعی و تعاملی کتابخانه به‌عنوان فضایی برای یادگیری گروهی و تبادل دانش باشد. همچنین، تأثیر سرمایه اجتماعی بر خواندن در خانه ممکن است به دلیل ایجاد محیطی حمایتی و امن توسط خانواده یا اعضای نزدیک باشد که افراد را به خواندن در این فضا تشویق می‌کند. در مقابل، عدم وجود همبستگی میان سرمایه اجتماعی و مکان‌هایی نظیر پارک و دانشگاه نشان‌دهنده آن است که این مکان‌ها به‌عنوان محیط‌های عمومی یا تحصیلی رسمی کمتر تحت تأثیر سرمایه اجتماعی قرار دارند و انتخاب آن‌ها برای خواندن بیشتر به عوامل دیگر نظیر ترجیحات فردی، سهولت دسترسی یا اهداف تحصیلی وابسته است. این نتایج با پژوهش‌های پیشین مانند Navah et al. (2016) و Sanatgar (2016) همخوانی دارد که بر نقش تعاملات اجتماعی و شبکه‌های حمایتی در ترجیح مکان‌های خواندن تأکید کرده‌اند. به عنوان مثال، در پژوهش‌های مرتبط، کتابخانه‌ها به‌عنوان محیط‌هایی معرفی شده‌اند که امکان تعامل اجتماعی و دسترسی به منابع متنوع را فراهم می‌کنند.

به‌طورکلی این یافته‌ها نشان می‌دهند که تقویت سرمایه اجتماعی می‌تواند به افزایش استفاده از مکان‌های خواندن با ماهیت تعاملی، مانند کتابخانه، کمک کند. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود برنامه‌هایی طراحی شود که با ایجاد فضاهای گروهی یا افزایش امکانات تعاملی در کتابخانه‌ها، نقش سرمایه اجتماعی را در ترویج عادات خواندن تقویت کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی این پژوهش ارائه دیدگاهی جامع درباره مسائل مرتبط با عادت خواندن و تأثیر عوامل جامعه‌شناختی بر عادت

خواندن در دانشجویان دانشگاه است. در این تحقیق، ۳۸۴ دانشجوی مقطع کارشناسی به‌عنوان نمونه مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. در بررسی رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و عادت خواندن باید گفت که خواندن یک فرآیند شناختی پیچیده است که تحت تأثیر عوامل مختلف قرار می‌گیرد. محققان بسیاری توافق دارند که فرآیندهای شناختی تا حد زیادی تحت تأثیر عوامل اجتماعی قرار دارند. این نشان می‌دهد که فرآیند خواندن تحت تأثیر زمینه‌های اجتماعی است که از موضوعات مهم در توسعه خواندن هستند. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داده است که سرمایه‌ی اجتماعی با عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه‌ی مثبت و معناداری دارد. با توجه به جداول ۳ تا ۷، نتایج این بخش از پژوهش با پژوهش‌های Okolo (2020) & Ivwighreghweta؛ Walczak et al. (2022)؛ Miranda et al. (2023)؛ Hamdiah & Yusoff (2021)؛ Gilak et al. (2016)؛ Navah et al. (2016)؛ Sanatgar (2016) همسو بوده است.

عادت خواندن تأثیر مهمی در تکوین شخصیت افراد داشته و آنان را در ترقی به تفکر سالم و ایجاد افکار نوآورانه یاری می‌دهد. با توجه به اینکه دانشجویان، سازندگان آینده‌اند، اهمیت این موضوع به ویژه آشکار می‌شود. این نتایج نشان‌دهنده اهمیت و تأثیر سازنده سرمایه اجتماعی در ترویج عادت خواندن در جامعه دانشجویان است (Ungan, 2008). همچنین نتایج نشان می‌دهد، خواندن تجربه‌ای را فراهم می‌کند که از طریق آن فرد می‌تواند علایق و افق‌های دانش و هویت خود را گسترش داده تا به درک عمیق‌تری دست یابد. در کل باید گفت جامعه و شرایط اجتماعی یک عامل مهم در ایجاد عادت به خواندن هستند. از طرفی بوردیو، سرمایه‌ی اجتماعی را جمع منابع واقعی یا بالقوه‌ای می‌داند که حاصل شبکه‌ای بادوام از روابط کم و بیش نهادینه‌شده‌ی آشنایی و شناخت متقابل است. شبکه‌ای که هر یک از اعضای خود را از پشتیبانی سرمایه‌ی جمعی برخوردار می‌نماید و آنان را مستحق اعتبار می‌سازد (Bourdieu, 2011). اکثریت محققان تأکید دارند که سرمایه اجتماعی بخشی از سرمایه فکری است و ممکن است به معنای ارزش‌گذاری برای تعاملات اجتماعی و ارتباطات انسانی باشد یا بدین گونه معنا شود که وجود مجموعه‌ای از هنجارها و عوامل اجتماعی به‌عنوان عناصر اساسی برای اقدامات جمعی به نفع جامعه است. از آنجایی‌که سرمایه اجتماعی با کیفیت ارتباطات انسانی مرتبط است. این سرمایه می‌تواند باعث افزایش سرمایه انسانی افراد شود. در واقع سرمایه انسانی ویژگی‌های افراد، شایستگی‌ها و توانایی‌های آن‌هاست که می‌تواند یک تیم، یا یک سازمان را بالا ببرد و رشد ابعاد اجتماعی فرد را به دنبال داشته باشد (Hargreaves & Fullan, 2013). نظریه سرمایه اجتماعی مدعی است که روابط اجتماعی منابعی هستند که می‌توانند به توسعه و انباشت روابط انسانی منجر شوند. همانطورکه (Duff et al., 2015) نیز تاکید کردند، مفهوم سرمایه اجتماعی اغلب برحسب روابط تعریف می‌شود و بر ماهیت هنجاری روابط درون و بین آن‌ها تاکید می‌کنند. یکی از ویژگی‌های مهم سرمایه اجتماعی به‌کارگیری اعتماد است که تقریباً در هر مفهومی از جامعه مستتر است. اهمیت سرمایه اجتماعی مورد تأکید Nation (2015) در اعتماد جمعی نهفته است که به اعضای جامعه کمک می‌کند تا دانش را در حین تکامل ارزیابی و اعتبارسنجی کنند. در این راستا، می‌توان گفت، ایجاد و مدیریت جوامع برای تولید دانش جدید و ایده‌های نوآورانه امکان‌پذیر است. ممکن است در یک جامعه، اعضا برای ایجاد دانش جدید و تجزیه و تحلیل روش‌های جدید یک عمل یا واکنش با یکدیگر تعامل داشته باشند (Medina & Sole-Sedeno, 2023). می‌توان دریافت که دانشجویانی که دوستان خوب و حمایت خانوادگی داشتند، به جامعه خود، دانشگاه، نهادهای عمومی اعتماد داشته و احساس امنیت بیشتری در محیط خود نسبت به دیگران دارند. همچنین با اینکه رفاه به صورت مستقیم در این تحقیق اندازه‌گیری نشده است، شواهد اعتماد، امنیت و حمایت اجتماعی از خانواده و دوستان به رفاه اجتماعی افراد مرتبط شده‌اند. عناصر سرمایه اجتماعی مانند اعتماد، حمایت اجتماعی، عضویت در انجمن‌ها، احساس امنیت در دانشگاه و محله، جنبه‌های مهمی از زندگی اجتماعی هستند. این اندازه‌گیری‌ها راه‌های بسیار منحصر به فردی را برای درک تجربیات زندگی دانشجویان دانشگاه و نحوه تأثیر این شرایط بر عادت خواندن آن‌ها فراهم می‌کنند. عضویت در انجمن‌ها، به‌ویژه در دانشگاه، نقش بسیار مهمی در زندگی دانشجویان ایفا

می‌کند. به واقع، این یک عنصر مهم از سرمایه اجتماعی مثبت است. Oranye et al. (2017) گزارش داد که عضویت فعال در دو یا بیشتر گروه با رضایت زندگی بالاتر مرتبط بوده است. اگرچه این تحقیق رضایت زندگی را اندازه‌گیری نکرده است، شواهد موجود نشان می‌دهد که رضایت زندگی با رفاه فردی مرتبط است که با عناصر سرمایه اجتماعی ارتباط دارد. اگرچه در این تحقیق ارتباطی بین عضویت در گروه‌ها و عملکرد تحصیلی وجود ندارد، اما کیفیت تعامل گروهی اجتماعی می‌تواند کیفیت عادت خواندن، زندگی تحصیلی و تجربه دانشجویان را افزایش دهد (Modie-; Valenzuela & Dornbusch, 1994 Moroka, 2009 ;Salomon, 2010 ;Oranye et al., 2017).

استفاده از سرمایه‌ی اجتماعی به منظور ترویج عادت خواندن می‌تواند به دلایل متعددی مؤثر باشد. اولاً، وجود ارتباطات و شبکه‌های اجتماعی فعال می‌تواند فرصت‌های بیشتری برای به اشتراک‌گذاری تجربیات خواندن، توصیه‌های کتاب و برنامه‌های مطالعه فراهم کند. ثانیاً، احساس تعلق به یک جامعه خوانندگان و انجمن‌های کتاب می‌تواند انگیزه‌ای برای خواندن بیشتر باشد. همچنین، اعتماد به دیگران و احساس همبستگی اجتماعی می‌تواند باعث تشویق افراد به شرکت در گروه‌های مطالعه و بحث، کتابخوانی مشترک و تبادل نظرات شود (Davidovitch & Gerkerova, 2023 ;Quadri & Abomoge, 2013). بنابراین سرمایه‌ی اجتماعی نقش مهمی در تشویق افراد به ایجاد و حفظ عادت خواندن دارد. با تقویت روابط اجتماعی و فعالیت‌های گروهی مرتبط با خواندن، می‌توان بهبود قابل توجهی در سطح علاقه و تعهد به فعالیت خواندن داشت و این امر به توسعه فرهنگ خواندن در جوامع کمک می‌کند. روش‌های آموزشی که بیشترین تأثیر مؤثر بر انگیزه برای خواندن دارند، باید براساس تأثیر قدرتمند فرآیندهای اجتماعی برای کشف روابط بنا شوند. اکثریت تحقیقات عنوان کرده‌اند افرادی که از خواندن لذت می‌برند: ۱) در مورد کتاب‌ها صحبت می‌کنند ۲) در زمینه‌های علاقه‌مندی میان اعضای خانواده و دوستان می‌خوانند ۳) با دوستان و اعضای خانواده می‌خوانند (Wijaya & Hendrawan, 2021).

به‌طور خلاصه می‌توان گفت سرمایه اجتماعی در یک جامعه‌ی فرضی، شامل نهادها، روابط، نظرگاه‌ها و ارزش‌هایی است که بر کنش و واکنش‌های میان مردم و اعضای آن جامعه حاکم است و در توسعه‌ی ابعاد فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی آن‌ها سهیم است. همچنین سرمایه اجتماعی، به مجموعه منابع، ارتباطات، و ارزش‌هایی اشاره دارد که فرد با دیگران به اشتراک می‌گذارد. این ارتباطات و منابع ممکن است تأثیر بسزایی در عادت خواندن افراد داشته باشد. به عنوان مثال، ارتباطات اجتماعی می‌توانند بر افراد اثرگذار باشند و آن‌ها را به خواندن کتب و مطالب متنوع‌تر ترغیب کنند. با افزایش سرمایه اجتماعی، افراد ممکن است به جمع‌آوری منابع مختلفی از جمله کتب، مقالات و اطلاعات پرداخته و این امکان را داشته باشند که علاقه‌مندی‌ها و اطلاعات خود را با دیگران به اشتراک بگذارند. این تبادل اطلاعات می‌تواند موجب افزایش تنوع مطالعات و گسترش دایره دانش فرد شود. علاوه بر این، ارتباطات اجتماعی می‌توانند به‌عنوان یک انگیزه برای خواندن عمیق‌تر عمل کنند. در نهایت، ازآنجاکه سرمایه اجتماعی نقش مهمی در ایجاد و تقویت ارتباطات انسانی دارد، می‌تواند باعث ایجاد فرهنگ خواندن در جامعه شود.

همبستگی قوی مشاهده‌شده در این پژوهش نشان می‌دهد که دانشجویانی که سرمایه اجتماعی بالاتری دارند، تمایل به ایجاد و حفظ عادت خواندن قوی‌تری دارند. این یافته‌ها حاکی از آن است که تعاملات اجتماعی و ارتباطات انسانی می‌توانند به‌عنوان نیرویی محرک برای افزایش انگیزه و توسعه عادت خواندن در بین دانشجویان عمل کنند. پیامدهای این همبستگی برای اساتید و موسسات آموزشی اهمیت بسیاری دارد. درک درست و عمیق تأثیر متقابل میان سرمایه اجتماعی و عادت خواندن می‌تواند به طراحی مداخلات و استراتژی‌های هدفمند برای ایجاد محیط‌های تحصیلی مؤثرتر و پویاتر منجر شود. مؤسسات آموزشی با شناسایی و بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی و ایجاد جوامع یادگیری فعال می‌توانند به‌طور مؤثر رفتارهای خواندن دانشجویان را تقویت کرده و در نتیجه موفقیت تحصیلی آنها را افزایش دهند. همچنین سیاست‌گذاران باید سرمایه اجتماعی را

به‌عنوان عاملی مهم در شکل‌دهی به سیاست‌های آموزشی و برنامه‌های تحصیلی درنظر بگیرند. به‌ویژه تأثیر ارتباطات اجتماعی بر عادت خواندن می‌تواند به ایجاد برنامه‌های آموزشی مؤثرتری منجر شود که به تقویت فرهنگ خواندن در میان دانشجویان کمک کند.

درحالی‌که این پژوهش رابطه‌ی میان سرمایه اجتماعی و عادت خواندن را روشن می‌سازد، نیاز به تحقیقات بیشتر برای درک دقیق‌تر مکانیزم‌های تأثیرگذاری سرمایه اجتماعی بر این عادت وجود دارد. بررسی‌های آینده می‌توانند به تحلیل جزئی‌تر فرآیندهایی بپردازند که از طریق آن سرمایه اجتماعی به تقویت عادت خواندن منجر می‌شود و این می‌تواند به طراحی مداخلات متناسب‌تر و دقیق‌تر در آینده بیانجامد. در نتیجه، این تحقیق نه‌تنها به درک بهتر رابطه میان سرمایه اجتماعی و عادت خواندن در میان دانشجویان مقطع کارشناسی کمک می‌کند، بلکه نشان‌دهنده ضرورت توجه به این عوامل در راستای ارتقای مهارت‌های خواندن و موفقیت تحصیلی دانشجویان است.

با توجه به یافته‌های این پژوهش و اهمیت سرمایه اجتماعی در تقویت عادت خواندن، پیشنهاداتی برای بهبود شرایط و ارتقای انگیزه خواندن در محیط‌های آموزشی به شرح زیر ارائه می‌شود:

۱-پیشنهاد می‌شود دانشگاه‌ها فرصت‌های بیشتری برای تعاملات اجتماعی مانند گروه‌های مطالعه و انجمن‌های کتابخوانی فراهم کنند تا سرمایه اجتماعی دانشجویان تقویت شود.

۲-برنامه‌های آموزشی باید بر ایجاد روابط اجتماعی و همکاری‌های گروهی بین دانشجویان تمرکز کنند تا انگیزه برای خواندن افزایش یابد.

۳-انجام پژوهش‌های مقایسه‌ای در جوامع مختلف می‌تواند تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی را در تأثیر سرمایه اجتماعی بر عادت خواندن بررسی کند.

۴-پژوهش‌های آینده می‌توانند به تأثیرات روان‌شناختی اعتماد اجتماعی و احساس تعلق بر رفتارهای خواندن پرداخته و عوامل درونی را شناسایی کنند.

۵-ارتقاء حمایت‌های رفاهی و اجتماعی در دانشگاه‌ها می‌تواند به افزایش اعتماد و امنیت اجتماعی کمک کرده و به تقویت عادت‌های مثبت خواندن منجر شود.

این پیشنهادات می‌توانند به بهبود محیط‌های آموزشی و تقویت فرهنگ خواندن کمک کنند.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

References

Abdul Karim, N. S., & Hassan, A. (2007). Reading habits and attitude in the digital age. *The Electronic Library, 25*(3), 285-298. https://doi.org/10.1108/02640470710754805

Bamberger, R. (1990). *Okuma alışkanlığını geliştirme* (Bengü Çapar, Trans.). Kültür Bakanlığı, Kütüphanecilik Dizisi. http://www.kygm.gov.tr/yazdir?3CF5092DD61761AF4F562063766836A8

Bourdieu, P. (2011). Forms of social capital in: Social capital; Trust, democracy, and development (K. Tajbakhsh, Ed.; A. Khakbaz & H. Pouyan, Trans.). Shirazeh Publishing House. (in Persian) https://www.gisoom.com/book/1688266/

Celik, B. (2020). A study on the factors affecting reading and reading habits of preschool children. *International Journal of English Linguistics, 10*(1), 101-114. https://doi.org/10.5539/ijel.v10n1p101

Coleman, J. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology, 94*(1), 90-120. https://doi.org/10.1086/228943

Cunningham, A. E., & Stanovich, K. E. (2001). What reading does for the mind. *Journal of Direct Instruction, 1*(2), 137–149. https://www.researchgate.net/publication/237109087_What_reading_does_for_the_mind

Davidovitch, N., & Gerkerova, A. (2023). Social factors influencing students' reading habits. *African Educational Research Journal, 11*(3), 351-359. https://doi.org/10.30918/AERJ.113.23.057

Duff, D., Tomblin, B., & Catts, H. (2015). The influence of reading on vocabulary growth: A case for a Matthew effect. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 58*(3), 853-864. https://doi.org/10.1044/2015_JSLHR-L-13-0310

Gilak, A., Maktabi, Gh., Shahni Yilag, M., & Omidian, M. (2016). Causal relationship between family factors and reading literacy of fourth grade elementary school students in the country with the mediation of valuing reading and students' study habits. *Family and Research Quarterly, 3*(40), 234-245. (in Persian) https://qjfr.ir/article-1-775-fa.html

Hamdiah, H., & Yusoff, N. M. R. N. (2021). Economic factor and reading habit: A survey of students' reading habit in East Lombok, West Nusa Tenggara, Indonesia. *Bulletin of Community Engagement, 1*(2), 94-106. https://doi.org/10.51278/bce.v1i2.233

Hargreaves, A., & Fullan, M. (2013). The power of professional capital. *Journal of Staff Development, 34*(3), 36–39. https://michaelfullan.ca/wp-content/uploads/2013/08/JSD-Power-of-Professional-Capital.pdf

Israel, G. D., Beaulieu, L. J., & Hartless, G. (2001). The influence of family and community social capital on educational achievement. *Rural Sociology, 66*(1), 43–68. https://doi.org/10.1111/j.1549-0831.2001.tb00054.x

Jabbar, A., & Warraich, N. F. (2021). Factors related to children, parents and school teachers influencing children reading habits: A review of literature. *Orient Research Journal of Social Sciences, 6*(1), 228-244.

Kawachi, I., Kennedy, B., Lochner, K., & Prothrow-Stith, D. (1997). Social capital, income inequality, and mortality. *American Journal of Public Health, 87*(9), 1491–1498. https://doi.org/10.2105/AJPH.87.9.1491

Kyaw, M. T., & Khaing, T. W. (2021). A study of parental influence on cultivating young learners' reading habit in home context (Doctoral dissertation, MERAL Portal).

McNeal, R. B., Jr. (1999). Parental involvement as social capital: Differential effectiveness on science achievement, truancy, and dropping out. *Social Forces, 78*, 117–144. https://doi.org/10.1093/sf/78.1.117

Medina, F. X., & Sole-Sedeno, J. M. (2023). Social sustainability, social capital, health, and the building of cultural capital around the Mediterranean diet. *Sustainability, 15*(5), 46-64. https://doi.org/10.3390/su15054664

Miranda, A. E., Hermansyah, H., & Mortini, A. V. (2023). Reading habits in the digital age: Changes trend and behavior in alpha generation. *Esteem Journal of English Education Study Programme, 6*(1), 100-110. https://doi.org/10.31851/esteem.v6i1.10222

Modie-Moroka, T. (2009). Does level of social capital predict perceived health in a community? A study of adult residents of low-income areas of Francistown, Botswana. *Journal of Health, Population, and Nutrition, 27*(4), 462–476. https://doi.org/10.3329/jhpn.v27i4.3390

Mohammadi Bahmani, F. (2014). *Investigating the reading habits of students at Allameh Tabataba'i University.* Master's thesis in Information Science and Knowledge Studies, Allameh Tabataba'i University. (in Persian) https://www.dgload.com/downloads/

Muller, C., & Ellison, C. G. (2001). Religious involvement, social capital, and adolescents' academic progress: Evidence from the national education longitudinal study of 1988. *Sociological Focus, 34*, 138-155. https://doi.org/10.1080/00380237.2001.10571189

Muminovic, E., & Abdallah, N. (2024). Swedish students' reading habits and motivation: A study of what motivates Swedish students in upper secondary school to read English literature in and outside of school.

Nation, P. (2015). Principles guiding vocabulary learning through extensive reading. https://doi.org/10.64152/10125/66705

Navah, A., Fazeli, A., Rajaei, M., & Moqaddasi, F. (2016). Lifestyle and cultural consumption: A focus on leisure reading in Ahvaz city. *Social Development, 3*(10), 7-28. (in Persian) https://doi.org/10.22055/qjsd.2016.12197

Okolo, S. E., & Ivwighreghweta, O. (2020). Reading habits amongst undergraduate students: Case study of Michael and Cecilia Ibru University, (MCIU) Agbarha-Otor. *Reading.* https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/4077/

Oranye, N. O., Ezeah, P., & Ahmad, N. (2017). Elements of social capital and academic performance of undergraduate students. *Social Indicators Research, 131*, 305-319. https://doi.org/10.1007/s11205-016-1249-x

Osareh, F., Shahni Yilaq, M., Nawah, A., & Koohi Rostami, M. (2016). Designing and testing the model of the effect of sociological factors based on Bourdieu's theory with the mediation of cultural lifestyle on the study rate. *Library and Information Research Journal, 7*(1), 128-108. (in Persian) https://doi.org/10.22067/riis.v7i1.56436

Plagens, G. K. (2011). Social capital and education: Implications for student and school performance. *Education and Culture, 27*(1), 40–64. https://doi.org/10.1353/eac.2011.0007

Pribesh, S., & Downey, D. B. (1999). Why are residential and school moves associated with poor school performance? *Demography, 36*(4), 521–534. https://doi.org/10.2307/2648088

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community.* Simon and Schuster. https://doi.org/10.1145/358916.361990

Quadri, G. O., & Abomoge, S. O. (2013). A survey on internet use habits among undergraduate students in selected university libraries in Nigeria. *Journal of Information and Knowledge Management, 3*(11), 38-46. https://core.ac.uk/download/pdf/234671514.pdf

Salomon, M. (2010). *Social capital outcomes of adult learning and literacy initiatives: How do we measure them?* The Centre for Literacy. https://www.voced.edu.au/content/ngv:44980

Sanatgar, R. (2016). The relationship between cultural, social, and economic capital and cultural time index with per capita reading. Master's thesis, Shiraz University. (in Persian)

Sun, Y. (1998). The academic success of East-Asian-American students: An investment model. *Social Science Research, 27*, 432–456. https://doi.org/10.1006/ssre.1998.0629

Sun, Y. (1999). The contextual effects of community social capital on academic performance. *Social Science Research, 28*, 403–426. https://doi.org/10.1006/ssre.1999.0661

Thanuskodi, S. (2011). Reading habits among library and Information science students of Annamalai University: A survey. *International Journal of Educational Sciences, 3*(2), 79-83. https://doi.org/10.1080/09751122.2011.11890011

Thumala Olave, M. A. (2022). Reading matters: Toward a cultural sociology of reading. In *The Cultural Sociology of Reading: The Meanings of Reading and Books Across the World* (pp. 19-61). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-13227-8_2

Ungan, S. (2008). The cultural background of our reading habit. *Gaziantep University Journal of Social Sciences, 7*(1), 218-228. https://dergipark.org.tr/en/pub/jss/issue/24257/257134

Valenzuela, A., & Dornbusch, S. M. (1994). Familism and social capital in the academic achievement of Mexican origin and Anglo adolescents. *Social Science Quarterly, 75*(1), 18–36. https://psycnet.apa.org/record/1995-15273-001

Walczak, J. M., Iwaszkiewicz-Grześ, D., Ziomkowska, M., Śliwka-Kaszyńska, M., Daśko, M., Trzonkowski, P., & Cholewiński, G. (2022). Novel amides of mycophenolic acid and some heterocyclic derivatives as immunosuppressive agents. *Journal of Enzyme Inhibition and Medicinal Chemistry, 37*, 2725-2741. https://doi.org/10.1080/14756366.2022.2127701

WHO. (1998). *Health promotion glossary* (pp. 1–24). World Health Organization. https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HPR-HEP-98.1

Wijaya, A. F., & Hendrawan, M. R. (2021). Community reading habit levels. In *3rd Annual International Conference on Public and Business Administration (AICoBPA 2020)* (pp. 294-301). Atlantis Press. https://doi.org/10.2991/aebmr.k.210928.057

Yan, W. (1999). Successful African American students: The role of parental involvement. *Journal of Negro Education, 68*(1), 5–22. https://doi.org/10.2307/2668206

Yap, F. D. (2019). Factors affecting the student's study habit. *The Journal of Social Sciences Research, 5*(1), 9-15. https://ideas.repec.org/a/arp/tjssrr/2019p9-15.html